



## METODINIS LEIDINYS NR.9

Socialinė įtrauktis, įvairovė ir tapatybė  
studentų psichikos sveikatos ir gerovės  
sirtyje

Partners on Embrace HE project



**BIRMINGHAM CITY**  
University

**upna**

Universidad Pública de Navarra  
Nafarroako Unibertsitate Publikoa



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ  
UNIVERSITY OF CRETE



**Vilnius**  
universitetas



**WEBIN**  
Western Balkans Institute

## Santrauka

Šis dokumentas yra ERASMUS+ JK agentūros finansuojamo projekto EMBRACE HE rezultatų dalis, vykdomas 2019–2022 m., projekto numeris KA203-5B5EC153.

Projekto partneriai: Birmingamo miesto universitetas, Jungtinė Karalystė; Universidad Publica De Navarra, Ispanija; Vakarų Balkanų institutas, Serbija; Panepistimo Kritis Graikija; Vilniaus universitetas, Lietuva.

IO8 parengtą ataskaitą sudaro kelių kalbų priemonių rinkinys, skirtas spręsti, kaip socialinė atskirtis, pagrįsta įvairiomis socialinėmis ir asmeninėmis tapatybėmis, daro įtaką aukštųjų mokyklų studentų psichinei sveikatai ir gerovei. Ataskaitoje pateikiami galimi sprendimai ir rekomendacijos, pagrįsti esamais geros praktikos pavyzdžiais, taip pat prisidedama prie aukštojo mokslo bendruomenės tobulinant savo požiūrį ir užtikrinant priemones, kurios skatina socialinę įtrauktį ir įvairovę Europos aukštosiose mokyklose. Tai įgyvendinama pateikiant vertingas ir konstruktyvias idėjas, skatinančias aukštojo mokslo studentų socialinę įtrauktį, nepriklausomai nuo jų asmeninio identiteto, taip prisidedant prie teigiamo poveikio studentų psichinei sveikatai ir gerovei.

Šis konkretus priemonių rinkinys skirtas šių aukštojo mokslo studentų grupių socialinei įtraukčiai:

- 1) migrantų ir pabėgėlių
- 2) skirtingų fizinių ir (ar) psichikos negalių turinčių studentų
- 3) tam tikros lytinės tapatybės ir (ar) seksualinės orientacijos studentų
- 4) tam tikros tautybės ir (ar) religinės priklausomybės student ir
- 5) studentų iš įvairių socialiai remtinų šeimų (socialiai ir ekonomiškai nepasiturinčių, studentų, atvykusių iš kaimo ar atokių vietovių, studentų, priklausančių tam tikroms amžiaus grupėms ir kt.)

Priemonių rinkinyje pateikiama išsami padėties Europos žemyne apžvalga, kurioje kalbama apie socialinės atskirties ir (arba) įtraukties, įvairovės ir

skirtingų socialinių bei asmeninių aukštojo mokslo studentų identitetų sąsajas su jų psichine sveikata ir gerove. Ši metodikos dalis pristato dažniausiai pasitaikančius iššūkius ir kliūtis, susijusias su studentų socialine įtrauktimi į aukštojo mokslo institucijas visoje Europoje, problemų ištakas, kaip ir kodėl jos veikia aukštojo mokslo studentų psichinę sveikatą ir gerovę, ir kokie yra tokių problemų padariniai.

Be to, metodikoje pristatomos gerosios patirties praktikos ir (arba) priemonės, taikomos įvairiose Europos aukštojo mokslo institucijose, siekiant paremti ir skatinti įvairių studentų grupių, turinčių specifinį identitetą, socialinę įtrauktį. Kiekvienai iš aukščiau paminėtų specifinių tapatybių pateikiami bent trys gerosios praktikos pavyzdžiai įvairiose Europos aukštojo mokslo institucijose. Tai gali motyvuoti aukštojo mokslo institucijas visoje Europoje taikyti tokią pačią ar panašią praktiką, ar net žengti kelis žingsnius toliau teisinga kryptimi.

Galiausiai, metodikoje pristatomos savirefleksijos priemonės skirtos dėstytojams ir neakademiniam aukštojo mokslo personalui, siekiant sustiprinti studentų socialinę įtrauktį, įvairovę ir tapatybę aukštojo mokslo institucijose. Jos apima praktines rekomendacijas aukštojo mokslo darbuotojams, kaip spręsti socialinės įtraukties ir (arba) atskirties klausimus savo klasėje ir bendrą praktiką, kaip nustatyti konkrečias problemas, situacijas ir iššūkius, taip pat kaip ieškoti tinkamo sprendimo problemai sušvelninti ir (arba) išspręsti. Įrankį sudaro bendrų klausimų rinkinys, kuris gali padėti aukštojo mokslo darbuotojams sukurti bendrą atmosferą, kurioje bus priimta ir gerbiama įvairovė, ir su tapatybe susijusių klausimų rinkinį, kuris gali padėti AM darbuotojams spręsti konkrečias problemas, susijusias su konkrečia studentų ar grupės tapatybe.

1. Kliūčių, trukdančių studentų, turinčių migranto/pabėgėlio statusą, socialinei įtraukčiai į aukštąjį mokslą nustatymas

Šioje dalyje dėmesys sutelkiamas į migrantų patirtį aukštojo mokslo sektoriuje, nagrinėjama prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių padėtis. Kadangi terminai

pabėgėlis ir prieglobsčio prašytojas turi neigiamų reikšmių, pagal dabartinius kalbos protokolus, šioje dalyje vartojamas terminas „priverstiniai migrantai“, nebent konkrečiai rašoma apie dokumentus, kuriuose vartojami terminai prieglobsčio prašytojas ir pabėgėlis.

Socialinė įtrauktis ir bendros studentų gerovės užtikrinimas yra socialinio teisingumo apraiška, todėl svarbios AM (Beneworth 2021). Svarstant socialinės įtraukties svarbą AM aplinkose, Kilpatrick ir Johns (2014) teigia, kad turi būti vykdoma veikla, skatinanti socialinę įtrauktį

ir tai turi turėti didelį prioritetą AM strategijoje ir veikloje. Tyrimai rodo, kad veiksmingas įtraukimas ir priklausymas gali apsaugoti nuo psichikos sveikatos sutrikimų atsiradimo (Kia-Keating & Ellis, 2007; Nuttman-Shwartz, 2019; Scharpf ir kt., 2020). Tai ypač svarbu turint omenyje didelį migrantų jaunuolių skaičių, kuriems pasireiškia potrauminio streso simptomai (Spaas ir kt., 2021).

Nors psichikos sveikatos problemos yra svarbios, taip pat aktuali ir platesnės bendruomenės gerovė. UNCHR (2016: 30) paaiškina, kad priverstiniai migrantai studentai dažnai gali tapti savo bendruomenės lyderiais, gali agituoti už geresnes sąlygas savo diasporai ir derėtis bei

panaikinti atotrūkį tarp savo bendruomenių ir kitų visuomenės grupių. Tokiu būdu jie gali

prisidėti prie taikos, saugumo ir stabilumo vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis. Tai negali būti pasiekta be proporcingo studentų migrantų skaičiaus įgijusių aukštąjį išsilavinimą. Todėl priegios prie AM nebuvimo pasekmės gali reikšti, kad

ištisos bendruomenės gali būti pašalintos iš visuomenės gyvenimo.

## 2. Skirtingos lyties ir seksualinio identiteto studentų socialinės įtraukties kliūčių nustatymas

Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje (2021 m.) patvirtinama, kad švietimas yra fundamentali kiekvieno žmogaus teisė. Tačiau mokymosi aplinka universitetuose ne visada yra įtraukianti.

Moterys, vyrai, seksualinės ir lytinės mažumos yra viena iš labiausiai paplitusių

tapatybių grupių

susiduria su įvairiomis kliūtimis, kurios neleidžia visapusiškai dalyvauti aukštojo mokslo sistemoje ir

sukelia socialinę atskirtį.

Seksualinės ir lyčių mažumos patiria daugybę sveikatos sunkumų, tarp kurių nemažai psichikos sveikatos problemų.

Sistemoje apžvalgoje Ploderlis ir Tremblay (2015) rašo apie padidėjusias seksualinių mažumų asmenų psichinės sveikatos problemas palyginti su heteroseksualiais kolegomis. Priklausymas seksualinei mažumai padidina depresijos, nerimo, bandomų žudyti ar savižudybių, narkotikų vartojimo problemų ir priklausomybės riziką. Didesnį lygį

psichinės sveikatos problem turi biseksualūs asmenys. Kita apžvalga parodė, kad translyčiai asmenys dažniau serga depresija, kenčia nuo savižudybės ir savęs žalojimo bei valgymo sutrikimų, palyginti su bendraamžiais (Connolly ir kt.,

2016). Stigma, diskriminacija ir neapykantos nusikaltimai vis dar išlieka ir neigiamai veikia mažumų psichinę gerovę (Meyer, 2015).

Studentai pastaruoju metu būna atviresni dėl savo seksualinės orientacijos ar lyties

tapatybės (Cegler, 2012). Dėl šios priežasties socialinio įtraukimo klausimai universitetams tampa dar opesni.

3. Studentų, turinčių sensorinę ir motorinę negalią, socialinės įtraukties kliūčių nustatymas

Įtraukiančios klasės aplinkos kurimas reiškia priklausymo jausmo skatinimą ugdant

pasitikėjimu grįstus santykius (Abdelmaaboud, Polo Peña ir Mahrous, 2021 m.; Milleris, Williamsas ir kt., Silberstein, 2019).

Pagal Gilmour (2021), geranoriškumo pedagogikos kultivavimas palengvina mokymąsi ir mokymosi

pažangumą. Snijders ir kt. (2021) ir Leenknecht ir kt. (2019 m.)

daro išvadą, kad teigiamų santykių kūrimas klasėse ir bendruomenėse padeda įsitraukti į akademinę ir neakademinę veiklą. Hughesas (2020) patvirtina, kad santykių kūrimas yra labai svarbus mokinių saugumo jausmui, balsui ir dalyvavimui.

Hughesas ir Spanner (2019) „Universiteto psichikos sveikatos chartijoje“ aprašo, kaip atjaučiantis vadovavimas padeda įvairių atskirties studentų grupių gerovei ir klestėjimui. Trys esminiai kultūros apsręsto ugdymo yra:

1. Studentų mokymasis: orientuojamasi į intelektualinį tobulėjimą, akademinę sėkmę, gebėjimą

spręsti problemas ir samprotauti, naudojantis savo vertybėmis ir įsitikinimais.

2. Kultūrinė kompetencija: atkreipia dėmesį į besivystančią mokinių kultūrinę kompetenciją padėti

mokiniams ugdyti teigiamą etninę ir socialinę tapatybę, ir

3. Kritinė sąmonė: pagalba identifikuojant, sprendžiant realaus pasaulio problemas ir ugdant gebėjimus atpažinti ir kritikuoti visuomenės nelygybę. Tai reikalauja

sąsajų su mokymosi patirtimi, kultūrinėmis žiniomis, vertybėmis ir interesais įtraukimą.

Taigi aukštojo mokslo personalas turi remtis savo studentų asmenine ir kultūrine patirtimi bei jų turimomis žiniomis apie kultūrą (Pilotti ir Almubarak, 2021; Pilotti ir kt., 2019).

4. Skirtingos rasės, etninės kilmės ir religijos studentų socialinės įtraukties kliūčių nustatymas

Įvairių etninių grupių ir religijų studentai aukštosiose mokyklose yra nepakankamai atstovaujami. Pasak Baltà, Olmedo-Torre ir Peña (2020), JAV ir Europoje tautybė ir gimimo vieta turi įtakos priėmimo rodikliams ir akademiniam rezultatams. Kalbant apie

religija, aukštųjų mokyklų padėtis per istoriją keitėsi, iš pradžių AM institucijos buvo labai religingos, o šiandien tai yra labiau pasaulietinės institucijos (Aune ir

Stevenson, 2016). Bullivant's (2018 m.) apklausa parodė, kad dauguma jaunų suaugusiųjų neišpažįsta jokios religinės konfesijos. Tačiau daugumą tikinčiųjų buvo krikščionys ir protestantai, o musulmonai, žydai ir kitos nekrikščioniškos religijos buvo mažiau populiarios. Taigi galima teigti, kad nekrikščioniškos religijos Europos AM nepakankamai atstovaujamos. Tam įtakos turi akulturacijos procesai, mažumų statusas, socio-ekonominiai veiksniai ir kt. ES šalys atsižvelgia į religinių mažumų įtraukties politiką, panaudojant tokius veiksmus ir priemones:

- a) prieinamumas
- b) išlaikymas / užbaigimas
- c) galimybė įsidarbinti.

Tačiau iššūkių yra ir šioje srityje (Europos švietimo ir kultūros vadovas agentūra, 2016). Todėl paslaugos, skatinančios socialinį įtraukimą ir teikia akademinę, dvasinę, ekonominę, socialinę ir psichologinę paramą AM mažumų studentams turi būti prioritetinės. Pagrindiniai iššūkiai, susiję su religija ir etnine kilme, apima socialinę atskirtį, aukštos mokyklos nebaigimą, prastus akademinis rezultatus, rasizmą, religinę diskriminaciją, ekonomines problemas, akademinės ir psichologinės paramos trūkumą ir kt. (Gholami, 2021; Arday, 2018; Espinosa ir kt., 2019; Graham ir Boyd, 2011; Allen ir Wolniak, 2019).

5. Studentų patiriančių socio-ekonominę deprivaciją socialinės įtraukties kliūčių nustatymas

Šiame projekte dalyvaujančios šalys partnerės atstovauja skirting socialinį ir ekonominį kontekstą, kurio supratimas yra labai svarbus.

Apskritai visos šalys partnerės susiduria su įvairiomis su prieinamumu susijusiomis problemomis

studentams, kurie kilę iš nepalankių socialinių ir ekonominių sąlygų, o taip pat tiems, kurie gyvena atokiose vietovėse ir įstojo į aukštąjį mokslą vėliau nei priimta.

Kai kurios šalys partnerės kovojo su minėtomis problemomis dar prieš

pasaulinę ekonomikos krizę. Aukštojo mokslo susiduria su įvairiais iššūkiais, susijusiais su studijų kokybe, studentų, pretenduojančių į skirtingas mokslo sritis ir profilius, skaičius, valstybės finansavimo klausimais ir kt.



## Bibliografija:

Abdelmaaboud, A.K., Polo Peña, A. S., & Mahrous, A. A. (2021). The influence of student-university identification on student's advocacy intentions: the role of student satisfaction and student trust, *Journal of Marketing for Higher Education*, 31:2, 197-219, <https://doi.org/10.1080/08841241.2020.1768613>

Allen, KA., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L., (2018), 'What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis', *Educational Psychology Review*, 30(1), pp. 1–34.

Allen, KA., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L., (2018), 'What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis', *Educational Psychology Review*, 30(1), pp. 1–34

Aune, K. & Stevenson, J. (2016). *Religion and Higher Education in Europe and North America* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315623894>

Baltà, R., Olmedo-Torre, N. & Peña, M. (2020). "Do students from underrepresented groups feel integrated into engineering degrees?" 2020 IEEE Frontiers in Education Conference (FIE), 2020, pp. 1-5, doi: 10.1109/FIE44824.2020.9273967.

Benneworth, P. (2021). "18: So what is a university in any case? A grass-roots perspective on the university and urban social justice". In M. Steer, S. Davoudi, M. Shucksmith, and L. Todd (eds) *Hope under Neoliberal Austerity*. Bristol, UK: Policy Press. Available at: <https://bristoluniversitypressdigital.com/view/book/9781447356844/ch018.xml> Accessed 02/08/2022.

Benneworth, P., Jongbloed, B. (2013) *Policies for Promoting University–Community Engagement in Practice*. In: Benneworth, P. (ed) *University Engagement with Socially Excluded Communities*. Springer, Dordrecht.

Cegler, T. D. (2012). Targeted Recruitment of GLBT Students by Colleges and Universities. *Journal of College Admission*, 18–23. Retrieved from: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ992984.pdf>

Espinosa, L.L., Turk, J.M., Taylor, M. & Chessman, H.M. (2019). "Race and Ethnicity In Higher Education: A Status Report". American Council on Education. Retrieved from: <https://vtechworks.lib.vt.edu/handle/10919/89187>

Gholami, R. (2021) *Critical Race Theory and Islamophobia: challenging inequity in Higher Education*, *Race Ethnicity and Education*, 24 (3), 319-337, doi: 10.1080/13613324.2021.1879770

Graham, D. & Boyd, J. (2011) *Home and Away: Jewish Journeys towards Independence: Key findings from the 2011 National Jewish Student Survey* London: Institute for Jewish Policy

Research. Retrieved from:

<http://shura.shu.ac.uk/13456/3/Stevenson%20Religion%20and%20Higher%20Education%20in%20Europe%20and%20North%20America.pdf>

Pilotti, M. A. E., El Alaoui, K., Mulhem, H., & Al Kuhayli, H. A. (2019). The illusion of knowing in college: A field study of students with a teacher-centered educational past. *Europe's Journal of Psychology*, 15(4), 789–807. <https://doi.org/10.5964/ejop.v15i4.1921>

Plöderl, M., & Tremblay, P. (2015). Mental health of sexual minorities. A systematic review. *International Review of Psychiatry*, 27(5), 367–385. <https://doi.org/10.3109/09540261.2015.1083949>

Snijders, I., Wijnia, L., Kuiper, R.M., Rikers, R.M.J.P. and Loyens, S.M.M. (2022), Relationship quality in higher education and the interplay with student engagement and loyalty. *Br J Educ Psychol* e12455. <https://doi.org/10.1111/bjep.12455>